

पाणलोट क्षेत्र आधारित जलसंधारण कार्यक्रमासाठी
मृद व जलसंधारणाची कामे मशीनद्वारे करण्यासाठी
आर्थिक मापदंड निश्चित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन निर्णय क्र. जलसं-२०१२/प्र.क्र. २३/जल-७
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक - १ जून, २०१२.

वाचा :

- (१) शासन निर्णय क्र. नियोजन विभाग क्र. मजुरी -२००७/ प्र.६३/रोहयो-१ दिनांक २४ एप्रिल २००७
- (२) शासन निर्णय, नियोजन विभाग क्र.रोहयो-२००७/प्र.९५/रोहयो-१, दिनांक १६ जुलै, २००७ व २८ सप्टेंबर, २००७
- (३) शासन निर्णय क्र.ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.जलसं-२००८/ प्र.क्र.५६/जल-७, दिनांक ११ एप्रिल, २००८.
- (४) शासन निर्णय क्र. नियोजन विभाग क्र. मजुरी -२००९/ प्र.१११/मग्रारो-१ दिनांक ९ नोव्हेंबर २००९
- (५) शासन निर्णय क्र.नियोजन विभाग क्र. मजुरी २०११/ प्र.१५/मग्रारो-१ दिनांक १९ मार्च २०११
- (६) शासन निर्णय क्र.ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.जलसं-२०११/ प्र.क्र.१३२/जल-७, दिनांक ७ फेब्रुवारी २०१२.

प्रस्तावना :

राज्यातील सर्वसाधारण क्षेत्रात व अवर्षण प्रवण क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात होत असलेली जमिनीची धूप, पावसाचे पाणी अडवण्याची व साठवण्याची पुरेशी व्यवस्था नसल्यामुळे पाणलोट क्षेत्र आधारित जलसंधारण व मृद संधारणासाठी बरेचसे उपचार गेल्या अनेक वर्षांपासून केंद्र व राज्य पुरस्कृत विविध योजनेतर्गत राज्यात राबविण्यात येत आहेत. संदर्भाधीन शासन निर्णय दि. ११ एप्रिल २००८ अन्वये पाणलोट विकास अंतर्गत मृद व जलसंधारणाच्या काही उपचारांची कामे मशीनद्वारे करण्यास व त्या उपचारांचे तांत्रिक व आर्थिक मापदंड मंजूर करण्यात आले आहेत. हे आर्थिक मापदंड जलसंधारण विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांसाठी लागू आहेत.

२. राज्यात मराठवाडा व विदर्भ विभागातील क्षेत्रासाठी निश्चित कालावधीत पूर्ण होणारे पाणलोट मिशन शासनाने जाहिर केले आहे. तसेच राज्यात गतिमान पाणलोट विकासाचा धडक कार्यक्रम व राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेतर्गत शेततळ्याचा कार्यक्रम मोठ्या प्रमाणात हाती घेण्यात आला आहे. त्याचप्रमाणे राज्यात केंद्र पुरस्कृत एकात्मिक पाणलोट व्यवस्थापन कार्यक्रम, नाबांड अर्थसहाय्यीत आर.आय.डी.एफ. अंतर्गत मेगा पाणलोट विकास कार्यक्रम गतिमान पद्धतीने पूर्ण करण्यात येणार आहेत. पाणलोट विकासाच्या योजनांची अमंलबजावणी सिमीत कालावधीत पूर्ण

नाणिंगी

१८

होण्यासाठी मृद व जलसंधारणाची कामे मशीनद्वारे करण्यास व अशी विविध कामे मशीनद्वारे पूर्ण करण्यासाठी शासन निर्णय दि. ११ एप्रिल २००८ अन्वये आर्थिक मापदंड निश्चित करण्यात आले होते. सदर आर्थिक मापदंड निश्चित करतांना अकुशल कामांसाठी संदर्भाधीन शासन निर्णय दिनांक २४ एप्रिल २००७ अन्वये मंजूर असलेले दर तसेच मशीनच्या कामाकरीता जलसंपदा विभागाच्या दरसूचीचे (DSR) दर गृहित धरण्यात आले होते. दरम्यान अकुशल मजुरीच्या दरात शासन निर्णय दिनांक ९ नोंवेंबर २००९ अन्वये ५० टक्के व शासन निर्णय दिनांक १९ मार्च, २०११ अन्वये २७ टक्के वाढ झालेली असून सन २००८ नंतर मशीनरीसाठी लागणाऱ्या इंधनाच्या दरात साधारणतः २८ टक्के वाढ झाली आहे. त्यामुळे मशीनरीने कामे करण्यासाठी मंजूर असलेले आर्थिक मापदंड अपुरे पडत आहेत. परिणामी पूर्ण करण्यासाठीचे आर्थिक मापदंड सुधारित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

शासन निर्णय दि. ७ फेब्रुवारी २०१२ अन्वये पाणलोट क्षेत्र विकासाच्या विविध योजनातंत्रित मृद व जलसंधारणाच्या उपचारांची तांत्रिक व आर्थिक मापदंड निश्चित करणे संदर्भात आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे अध्यक्षतेखाली गठीत केलेल्या समितीने पाणलोट क्षेत्र आधारित मृद व जलसंधारणाच्या विविध उपचारांची कामे मशीनरीने करणेसाठी आर्थिक मापदंड सुधारित करणेबाबत शासनास शिफारस केली आहे. समितीने सादर केलेल्या शिफारशींचा अभ्यास करून शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

२. पाणलोट क्षेत्र आधारित मृद व जलसंधारणाच्या खालील उपचारांची कामे मशीनद्वारे करणेसाठी आर्थिक मापदंड सोबतच्या विवरणपत्रामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे सुधारित करण्यात आला आहे.

- १) ढाळीची बांध बंधिस्ती (ग्रेडेड बंडींग)
- २) शेत बांध बंधिस्ती (कंपार्टमेंट बंडींग)
- ३) मजगी (भात खाचर बांध बंधिस्ती)
- ४) शेततळे
- ५) माती नाला बांध
- ६) सलग समपातळी चर (सी.सी.टी.)
- ७) गुरे प्रतिबंधक चर
- ८) बोडी दुरुस्ती/नुतनीकरण

३. वरील कामासाठी शासन निर्णय दि. १६ जुलै २००७ अन्वये निश्चित केलेले तांत्रिक मापदंड कायम राहतील. सोबतच्या विवरणपत्रात दर्शविलेली मृद व जलसंधारणाची कामे कोणत्याही पध्दतीने पूर्ण केली तरी मशीनद्वारे कामे पूर्ण करण्यासाठी निश्चित केलेले आर्थिक मापदंड अनुज्ञेय राहतील.

४. वरील आदेश पाणलोट विकासाच्या विविध राज्य व केंद्र पुरस्कृत गतिमान पाणलोट विकास कार्यक्रम, एकात्मिक पाणलोट व्यवस्थापन कार्यक्रम (IWMP), राष्ट्रीय कृषि विकास योजना (RKVY), अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास कार्यक्रम (DPAP), राष्ट्रीय पाणलोट विकास कार्यक्रम (NWDPRA), नदी खोरे प्रकल्प (RVP),

हरियाती, एकात्मिक पडीक जमिन विकास कार्यक्रम (IWDP), नाबार्ड अर्थसहाय्यीत आर.आय.डी.एफ. प्रकल्प, पश्चिम घाट विकास कार्यक्रम इत्यादी योजनांसाठी लागू राहतील. तसेच सामाजिक वनीकरण विभागामार्फत पाणलोट विकासाच्या कामांसाठी हा शासन निर्णय लागू राहिल.

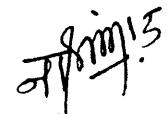
५. या शासन निर्णयान्वये सुधारीत आर्थिक मापदंड, हा शासन निर्णय निर्गमित केल्याच्या दिनांकापासून लागू राहतील. जी कामे यापूर्वी झालेली असतील वा सुधारीत करावयाची असतील त्यांना हे आदेश लागू राहणार नाहीत.

६. या शासन निर्णयान्वये सुधारीत करण्यात आलेले आर्थिक मापदंड रोजगार हमी योजना/महाराष्ट्र ग्रामीण रोजगार हमी योजना या अंतर्गत घेण्यात येणाऱ्या मृद व जलसंधारणाच्या कामांसाठी लागू राहणार नाहीत.

७. हे आदेश वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.२०८/व्यय-१५, दिनांक २३ एप्रिल, २०१२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

८. सदर शासन निर्णय, महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१२०६०११०३००६०००१ आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(ना. श्री. कराड)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा. राज्यपाल यांचे खाजगी सचिव,

मा.मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

मा.उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

मा. मंत्री (जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंत्री,(जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव

सर्व मा. मंत्री / मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषद.

मुख्य सचिव यांचे सचिव,

सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालयीन विभाग,

प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,

प्रधान सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,

सर्व विभागीय आयुक्त,

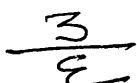
आयुक्त (कृषी), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व महासंचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

मुख्य अभियंता,लघु पाटवंधारे (स्थानिक स्तर),पुणे,

C:\Documents and Settings\Administrator\Desktop\12CR023mapdand GR 1.lwp

संचालक, महाराष्ट्र सुदूर संवेदन केंद्र, नागपूर,
संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद १ प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,
सर्व अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
सर्व विभागीय कृषी सहसंचालक,
संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई,
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई (प्रसिद्धी करीता),
सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी,
महालेखापाल, (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई व नागपूर,
महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई व नागपूर,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सर्व सहसंचिव /उप संचिव/अवर संचिव/कार्यासन अधिकारी (जलसंधारण विभाग),
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
कार्यासन अधिकारी, व्यय-१५, अर्थ-३, अर्थ-१९, आर्थोपाय, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
निवडनस्ती-जल-७ .

विवरणपत्र-अ

शासन निर्णय क्र. जलसं- २०१२/प.क्र.२३ /जल-७, दि. १/६/२०१२ ये सहपत्र

मृद व जलसंधारणाच्या विविध उपचारांची कामे मशिनच्या सहाय्याने करण्यासाठी सुधारित आर्थिक मापदंडाचा तकता.

अ.	क्र.	उपचारावे नाव	तात्रिक मापदंड						परिमाण	आर्थिक मापदंड (रु.)	
			उतार गट/ जमिनीचा प्रकार	पाया रुंदी मी.	बाजू उंची मी.	उतार रुंदी मी.	बांधाचा चेद चौ.मी.	बांधाची लाबी मी.			
१	दाळीचे बांध बंदिस्ती	भारी	२.५०	०.८०	०.५०	१.२५:१	१.२०	१५	-	५५०३	
		मध्यम	२.३०	०.७५	०.५०	१.२०:१	१.०५	१६५	-	७५७९	
२	शेत बांध बंदिस्ती (कंपार्टमेंटचे बंडिंग) ० ते ४ उतार	हलकी	२.००	०.७५	०.५०	१:१	०.९५	२९०	-	८५४४	
	हलकी जमिन	हलकी	१.८०	०.७५	०.३०	१:१	०.८०	२००	-	६८३२	
	मध्यम जमिन	मध्यम	२.००	०.८५	०.३०	१:१	१.००	२००	-	६५०४	
	भारी जमिन	भारी	२.२५	०.९०	०.४५	१:१	१.२०	२००	-	७६७०	
३	(अ) भात खाचारे बांध बंदिस्ती (मजरी)	३ % पर्यंत	१.८०	०.६५	०.४५	१:१	०.७५	६५०	-	१५२८	
	(कोकण व पश्चिम महाराष्ट्रकरिता)	३ ते ६ %	१.८०	०.६५	०.४५	१:१	०.७५	७२०	-	१०३६	
	(०.७५ चौ.मी. छेदाचे बांध)	६ ते ८ %	१.८०	०.६५	०.४५	४:१	०.७५	१३१२	-	५१८३	
(ब) ०.५४ चौ.मी. छेदाचे बांध असलेले भात खाचारे बांध बंदिस्ती (मजरी) प्रिश्वम महाराष्ट्र,	कोकण व विदर्भ (हलकी जमिन)	३ % पर्यंत	१.५०	०.६०	०.३०	१:१	०.४४	६५०	७५०	३६३९४	
	३ ते ६ %	१.५०	०.६०	०.३०	१:१	०.४४	७२०	१३१२	८५४३६	५३७०	
	६ ते ८ %	१.५०	०.६०	०.३०	१:१	०.४४	८१७	१५००	८५३४४	६१७४६	
४	भात खाचारे बांध बंदिस्ती (पैडी बंडिंग)		२.२०	०.६०	०.४०	१.५:१	०.७८	७९८	५६२.५	८५४१	(विदर्भकरिता)
५	अ) इनलेट-आर्कलेलेसह शेतकरे	शेतकरज्याचा शेतकार	१५ X १५ X ३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	बर्म- २ मी.	४४४	प्रति शेतकरे	२१६३४	३६३९४	२०९१७	
			२० X १५ X ३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	बर्म- २ मी.	६२९			३०४३४	२१४५५	
			२० X २० X ३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	बर्म- २ मी.	८७६			४१५०	४१५०	
			२५ X २० X ३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	बर्म- २ मी.	११३१			५४४३	५३४४६	
			२५ X २५ X ३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	बर्म- २ मी.	१४५६			७१६७२	६१२२८	
			३० X २५ X ३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	बर्म- २ मी.	१७११			८७६१	८४४५१	
			३० X ३० X ३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	बर्म- २ मी.	२१९६			१०४९६	१०४९६	

अ. क्र.	उपचाराचे नाव	तांत्रिक मापदंड						प्रस्तावित मापदंड (क.)
		उतार गट/	पाया	बांधाची रुंदी मी.	माझा रुंदी मी.	बांधाचा उतार ची.मी.	बांधाची लांबी मी.	
		जमिनीचा						
५	ब) इनलेट-आउटलेट विरहित शेततळे	शेततळळ्याचा आकार						
		२० X १५ X ३ मां.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	--	६२१	प्रति शेततळे	२७४१६	२६५१४
		२० X २० X ३ मां.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	--	८७६	--'--	३८६७३	३७४०२
		२५ X २० X ३ मां.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	--	११३१	--'--	४११३०	४४२१०
		२५ X २५ X ३ मां.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	--	१४६१	--'--	६४४९९	६२३७९
		३० X २५ X ३ मां.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	--	१७९१	--'--	७१०६७	७६४५६
		३० X ३० X ३ मां.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१	--	२११६	--'--	१११४७	१३७६१
६	मातीचे नाला बांध	मुख्य बांध - १) बाजू उतार- १.५:१ ते २:१ २) माथा रुंदी - १ ते १.५० मी.					ह.घ.मी.	
		३) सांडच्यावरकून वाहणाऱ्या पाण्याची उंची = ०.४० ते १ मी.					पाणी साठा	२८१५०
		४) अभेद भिंडे - १) बाजू उतार- १:१ २) माथा रुंदी - ०.६० मी.						२५०२९
		५) सी.ओ.टी. (नाला तळामध्ये) १) बाजू उतार- ०.५:१ २) तळ रुंदी - १ ते २ मी.						४३७०४
		६) सी.ओ.टी. (नाला तळाव्यापत्रिक्यात) पाण्यालंदी १मी.२) तळाव्यापत्रिक्यात)खोली १ मी						५६८१६
७	बोर्डी दुरुस्ती/नुसनीकरण						हेक्टर	
	१) मुख्य बांधाची लांबी ५० मी. व उंची १.५० मी.	--	५.५०	१.५०	१.००	१.५:१	५०	--'--
	२) मुख्य बांधाची लांबी ५० मी. व उंची २.०० मी.	--	७.००	२.००	१.००	१.५:१	५०	--'--
	३) मुख्य बांधाची लांबी ७० मी. व उंची १.५० मी.	--	५.५०	१.५०	१.००	१.५:१	७०	--'--
	४) मुख्य बांधाची लांबी ७० मी. व उंची २.०० मी.	--	७.००	२.००	१.००	१.५:१	७०	--'--
	५) मुख्य बांधाची लांबी १००मी. व उंची १.५० मी.	--	५.५०	१.५०	१.००	१.५:१	१००	--'--
	६) मुख्य बांधाची लांबी १०० मी. व उंची २.००मी.	--	७.००	२.००	१.००	१.५:१	१००	--'--
	८) सलग समापत्तांचे चर (०.४५ मी. खोलीचे चर)							१५५६२
	कोकण व पश्चिम घाट प्रदेशासाठी	मॉडेल क्र. १	० ते ४ %	०.४०	०.४५	०.५०	०.२७	२८७६६
		मॉडेल क्र. २	४ ते ८ %	०.६०	०.४५	०.६०	०.२७	१८१९४
		मॉडेल क्र. ३	८ ते १५ %	०.६०	०.४६	०.६०	०.२७	३४२४५
		मॉडेल क्र. ४	१५ ते ३३ %	०.६०	०.४६	०.६०	०.२७	३३३२४
	अ.प्र.क्षेत्र व हमखास पावसाच्या प्रदेशासाठी-मॉडेल क्र.५	० ते ४ %	०.६०	०.४५	०.६०	-	१३४००	१५३८८
	मॉडेल क्र. ६	४ ते ८ %	०.६०	०.४५	०.६०	-	१११७९	१७६४५
	मॉडेल क्र. ७	८ ते १५ %	०.६०	०.४५	०.६०	-	१११७९	२३५११
	मॉडेल क्र. ८	१५ ते ३३ %	०.६०	०.४५	०.६०	-	१११७९	२३४४४
	ब) गुरे प्रतिबंधक चर		०.६०	१.००	१.००	१.१०	१.१२६	१.१३१
	(स.स.चराचा १० हेक्टर पेक्षा अधिक सलग गट असल्यास)						र. मी.	५८

१३

६/८